

İKİ DEVLETLİ ÇÖZÜM NEDİR, NE DEĞİLDİR?

Fikir Turu

<https://fikirturu.com/jeo-politik/iki-devletli-cozum-nedir-ne-degildir/>

Uluslararası toplumun Filistin meselesine çözüm için önerdiği iki devlet formülü ne kadar gerçekçi? Bu çözümün önündeki engeller neler? Kim hangi şartlarda bu formüle sıcak bakıyor? İsraililer ile Filistinliler arasında 75 yıldır süregelen çatışmalar, Hamas'ın 7 Ekim'de İsrail'e saldırmasıyla ve İsrail'in buna karşılık Gazze'de binlerce sivil öldürmeye girişmesiyle yeni bir aşamaya geldi.

Peki, bu çatışmalar bir gün sona erecek mi? İsrail ve Filistin'in birlikte var olabileceği iki devletli bir çözüm mümkün mü?

1990'ların sonunda Oslo Anlaşmaları, İsraililere ve Filistinlilere kendi topraklarını verecek bir anlaşmaya varılabileceği umudunu yaratmıştı. Ancak şimdi, çeşitli etkenler pek çok kişinin iki devletli bir çözüm ihtimalinin her zamankinden daha uzak olduğunu düşünmesine neden oldu.

İngiliz haber sitesi Sky News'te yayınlanan bir yazıda, iki devletli çözümün ne olup olmadığı ve başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesinin önündeki zorluklar ele alınıyor.

Yazının öne çıkan bazı bölümlerini paylaşıyoruz:

İki devletli çözüm: Barış için en iyi umut mu?

Bu çözüm, mevcut İsrail devletinin yanında her iki halkın da kendi topraklarına sahip olacağı bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasını öngörüyor.

İngiltere, ABD, Birleşmiş Milletler ve hatta İsrail'in resmî tutumu bu yönde ancak pek çok kişi artık bunun gerçekleşmesi için çok az umut olduğunu söylüyor.

Burada, bu çözüm planının karşılaştığı birtakım engellere göz atacağız.

Kim nerede yaşayacak?

İki devletli bir çözümün önündeki en büyük engel, muhtemel bir Filistin devletinin sınırlarının ne olacağına karar vermek.

Pek çok kişi, sınırların İsrail'in Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze'yi işgal ettiği 1967'deki Altı Gün Savaşı'ndan önceki haliyle aynı olması gerektiğine inanıyor.

O zamandan bu yana Batı Şeria’da giderek artan sayıda İsrail yerleşimi kuruldu ve şu anda burada ve işgal altındaki Doğu Kudüs’te yaklaşık 600 bin İsraili yaşıyor.

Bu yerleşimler uluslararası hukuka göre yasadışı kabul edilse de, varlıkları bölgenin Filistin toprağı olarak tanımlanmasını giderek zorlaştırıyor.

İsrail’in kuruluşu ve ardından gelen 1948 Arap-İsrail Savaşı, Nekbe olarak bilinen felakette çok sayıda Filistinlinin evlerinden zorla çıkarılmasına neden oldu.

Bu nedenle BM, “1 Haziran 1946 ile 15 Mayıs 1948 tarihleri arasında normal ikamet yerleri Filistin olan ve 1948’deki çatışma sonucunda hem evlerini hem de geçim kaynaklarını kaybeden” kişiler olarak tanımladığı yaklaşık 750 bin kişiye mülteci statüsü verdi.

Bu kriterlere göre, Batı Şeria, Gazze, Doğu Kudüs ve Ürdün, Lübnan ve Suriye’deki kamplarda yaşayan 5.9 milyon Filistinli şu anda mülteci statüsünde ve birçoğu da anavatanlarına dönmek istiyor.

İşgal altındaki topraklarda bu artan sayıda insan için yer olmayacağı için bazılarının İsrail topraklarına yerleştirilmesi gerekecektir ki bu da İsrail’in anladığı anlamda iki devletli çözüm fikrine aykırı olacaktır.

Kudüs ne olacak?

Özellikle Kudüs ile ilgili sınır konusunda sıkıntılar mevcut.

Her iki taraf da bu antik kentlin başkentleri olduğunu iddia ediyor. Bunun nedeni ise Kudüs’ün hem İsraililer hem de Filistinliler için büyük tarihi ve dinî öneme sahip olması ve Yahudilik, İslam ve Hristiyanlık için kutsal sayılan birçok mekâna ev sahipliği yapması.

Örneğin, surlarla çevrili Eski Şehir hem Yahudiliğin en kutsal mekânı olan Tapınak Tepesi’ne hem de Hz. Muhammed’in Miraç’a yükseldiği, Mekke ve Medine’den sonra İslam’ın en önemli üçüncü kutsal mekânı olan Mescid-i Aksa’ya ev sahipliği yapıyor.

İsrail hükümeti Kudüs’ün “bölünmemiş başkentleri” olduğunu ve İsrail hükümetinin ve parlamentosunun (Knesset) merkezi olduğunu iddia ediyor, ancak Doğu Kudüs genellikle işgal altındaki bir Filistin toprağı olarak kabul ediliyor.

Teoride, iki devletli bir çözüm hem Doğu Kudüs’ü Filistin’in başkenti olarak hem de şehrin batı kısmını İsraililer için başkent olarak tanıyacaktır.

İki devletli çözümü kimler destekliyor, şartları neler?

İsrail'in resmî pozisyonu iki devletli bir çözümü destekliyor, ancak Hamas ve diğer militan grupları varoluşsal bir tehdit olarak gördüğü için Filistin tarafının silahsızlanması şartıyla. El Fetih ve Batı Şeria'da iktidardaki Filistin Yönetimi, kendi kendilerini yönetmelerine izin verilmesi koşuluyla bu çözümü destekliyor.

Gazze'yi kontrol eden Hamas kendisini İsrail'in yok edilmesine adanmış durumda. Ancak 2017'de yayınladığı revize edilmiş tüzüğünde 1967 sınırlarında bir Filistin devletini kabul edeceğini açıkladı.

Filistin tarafında uzlaşma olmaması çözümü zorlaştırıyor ve giderek artan sayıda İsraili siyasetçi de bu çözüme karşı çıkıyor.

Nitekim İsrail'in şu anki Başbakanı Binyamin Netanyahu, Haziran ayında ülkenin ulusal yayın kuruluşuna verdiği demeçte Filistinlilerin egemen bir devlet kurma umutlarının "ortadan kaldırılması gerektiğini" söylemişti.

BM ve uluslararası kamuoyu İsrail'in Batı Şeria'daki yerleşim yerlerini genişletmesini büyük ölçüde kınamasına ve bunları barışın önünde büyük bir engel olarak görmesine rağmen İsrail'i caydırmak için çok az şey yapıldı.

İsrail'in ekonomik ve askerî kaynakları bakımından Filistinlilere karşı güç üstünlüğüne sahip olduğu kabul ediliyor.

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ABD'den en fazla dış yardım alan ülke olan İsrail, ABD'nin güçlü ve istikrarlı desteğinden faydalandı.

Bazıları neden umudunu kaybetti?

İki devletli çözüme dair umutlar 1990'ların başında, ABD'nin Bill Clinton'ın başkanlığı döneminde Oslo Anlaşmalarının imzalanmasını sağlamasıyla zirveye ulaştı.

Dönemin İsrail Başbakanı Yitzhak Rabin ve Filistin Kurtuluş Örgütü Başkanı Yaser Arafat Beyaz Saray'ın bahçesinde el sıkışmışlardı.

Oslo Anlaşmaları, İsrail'in FKÖ'yü Filistinlilerin temsilcisi olarak resmen kabul etmesini ve karşılığında grubun şiddetten vazgeçmesini sağladı.

İki taraf, Batı Şeria ve Gazze'yi beş yıllık bir süre için yönetecek bir Filistin Yönetimi'nin kurulması konusunda anlaşmıştı.

Rabin iki yıl sonra bir Yahudi milliyetçisi tarafından suikasta uğradı ve pek çoklarına göre iki devletli çözüme dair umutlar azaldı.

O zamandan bu yana, çeşitli faktörler iki tarafın barışçıl bir çözüm üzerinde anlaşmaya varma şansını daha da azalttı.

Bunlar arasında Batı Şeria'daki Yahudi yerleşimlerinin artması; Donald Trump'ın başkanlığı ve ABD Büyükelçiliği'ni Tel Aviv'den Kudüs'e taşıması; ülke tarihindeki en sağcı İsrail hükümeti ve bu ayki Hamas saldırısı ve ardından gelen savaş yer alıyor.”

Bu yazı ilk kez 7 Kasım 2023'te yayımlanmıştır.